

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

MUHANDISLIK DASTURLARI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	700000	-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi:	710000	-Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi:	60710900	-Texnologik jarayonlar va ishlab chiqarishni avtomatlashtirish

Samarqand – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Chorvachilik va texnologiyalar fakulteti
60710900 – Texnologik jarayonlar va ishlab
chiqarishni avtomatlashtirish ta’lim yo’nalishi

Fan nomi:	<i>Muhandislik dasturlari</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	MD11205
Yil:	2025-2026
Semestr:	2
Ta’lim shakli:	Kunduzgi
Mashg’ulotlar shakli va semestrda ajratilgan soatlar:	150
Ma’ruza	20
Amaliy mashg’ulotlar	40
Laboratoriya mashg’ulotlari	–
Seminar	–
Mustaqil ta’lim	90
Kredit miqdori:	5
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O’zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Talabalarga raqamli texnik chizmalarni bajarishda va o’qishda ishlab chiqarishga xos konstruktorlik va texnik hujjatlarni tuzish bo’yicha bilim berish malakasi va ko’nikmasini xosil qilish, konstruktiv geometrik fikrlash, shuningdek, ularni fazoviy tahlil qilish va umumlashtirish bilan bog’liq bo’lgan qobiliyatlarini oshirish va rivojlantirishdan texnikaviy chizmalarni o’qish va bajarish, detallarning eskizlarini tuzish, ishlab chiqarishning konstruktorlik va texnikaviy hujjatlarni tayyorlashga oid nazariy hamda amaliy bilimlar ko’nikmasini hosil qilishdan iborat.

Fanni o’zlashtirish uchun zarur boshlang’ich bilimlar	
1.	Matematika
2.	Geometriya
3.	Chizmachilik
Ta’lim natijalari (TN)	

	Bilimlar jihatidan:
TN1	“Muhandislik va kompyuter grafikasi” fani talabalarga texnik va muhandislik sohalarida grafik ifodalash asoslarini o‘rgatadi. Fan mazmuni texnik chizmalar va grafik tasvirlarni yaratish, ularni o‘qish, tahlil qilish, fazoviy tasavvur va konstruktiv geometrik fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu fan chizma asoslari, geometrik elementlar bilan ishlash va grafikani muhandislik yechimlarida qo‘llashni o‘rgatadi hamda boshqa texnik fanlar bilan bevosita bog‘liqdir.
TN2	Talabalar muhandislik grafikasi vositasida chizmalarni yaratish, ularni o‘qish va tahlil qilish, shakl, nisbat, o‘lcham va geometrik bog‘liqliklarni tushunishlari, shuningdek, kompyuter grafikasi dasturlari, jumladan AutoCAD, SolidWorks, yoki boshqa CAD tizimlari yordamida chizmalarni raqamli shaklda yaratish va modellashtirishni o‘zlashtirishlari lozim.
TN3	Talabalar mashinasozlik, qurilish, elektrotexnika va boshqa texnik sohalarida oid detallar, agregatlar va tizimlar chizmalarini yaratish, ularning komponentlari o‘rtasidagi aloqalarni, geometrik shakl va material xususiyatlarini hisobga olgan holda grafik ifodalash, zamonaviy CAD dasturlaridan foydalanib modellarni real va virtual muhitda yaratishni bilishlari kerak.
	Ko‘nikmalar jihatidan:
TN4	Talabalar ikki va uch o‘lchamli grafik chizmalarni tuzish, proektsiyalash, aks ettirish, kesimlar chizish, o‘lchov tizimlarini qo‘llash, standart grafik belgilar va chizma elementlaridan foydalanish, shuningdek, CAD dasturlarida qatlamlar, bloklar, annotatsiyalar, o‘lchov birliklari va boshqa grafik vositalar yordamida professional chizmalar yaratish ko‘nikmasiga ega bo‘lishlari kerak.
TN5	Talabalar murakkab muhandislik qurilmalarining grafik tasvirlarini yaratish, mavjud chizmalarni o‘qish, tahlil qilish va ularni texnik normativlarga mos holda takomillashtirish, loyihalarni grafik vositalar yordamida ifodalash, tayyor grafik materiallarni eksport qilish, bosmaga tayyorlash, texnik hujjatlar to‘plamini rasmiylashtirish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.
TN6	Talabalar grafik modellashtirishda ishlatiladigan kompyuter tizimlari, dasturiy ta’minot imkoniyatlari, interfeys sozlamalari va grafik fayl formatlari haqida bilimga ega bo‘lishlari, grafik tasvir sifatiga ta’sir etuvchi ichki va tashqi omillarni tahlil qila olishlari, grafik ishlanmalarni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq holda bajarish, loyihaviy chizmalarni baholash va takomillashtirishni bilishlari lozim.

Fan mazmuni	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M1	Muhandislik va kompyuter grafikasi fanning maqsadi va proyeksiyalar tuzish asoslari.
M2	Egri chiziqlar xususiyatlari va konversiyasi, sirtini aks ettirish.

M3	Tekislikning chizmalarda berilishi.
M4	Sirtlar.
M5	Geometrik va proyeksion chizmachilik.
M6	Grafika bilan tanishish.
M7	Rang modellari.
M8	Zamonaviy grafik dasturiy ta'minot Adobe Photoshop dasturi bilan ishlash.
M9	Vertorli garfikaga asoslangan zamonaviy grafik dasturiy ta'minotlardan CorelDRAW dasturi bilan ishlash.
M10	AutoCAD dasturida 2D va 3D o'lchamlarida ishlash.

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)

A1	Chizmachilik asboblari va ulardan foydalanish va Chizmachilikka oid standartlar.
A2	Chizmalarni taxt qilish. Formatlar. Masshtablar. Shriftlar. Detallarga o'lcham qo'yish usullari va belgilari O'zDSt 2.307:2003. O'zDSt 2.303:2003
A3	Parametrik egri chiziqlar va yuzalar.
A4	Chizmalardan na'muna olish va burish usullarini o'rganish
A5	Ellips, parabola, giperbola, siklik egri chiziqlar, Arximed spiral bilan ishlash.
A6	Kesimlar va qirqimlar (O'zDSt 2.305:2003) va Materiallarning kesimda grafik belgilanish usullari bilan ishlash.
A7	Qirqimlar (O'zDSt 2.305:2003), Oddiy va murakkab qirqimlar bilan ishlash.
A8	Soyalar va sferik uchburchaklar bilan ishlash.
A9	Ko'rinishlar. Detalning yaqqol tasviriga qarab uning ko'rinishlarini chizish.
A10	Detalning ikki ko'rinishi bo'yicha uning uchinchi ko'rinishini chizish.
A11	Grafika va grafiklarni yaratish uchun kompyuter grafikasidan foydalanish.
A12	Adobe Photoshop dasturi interfeys bilan tanishish, oddiy chizma va rasmlar yaratish. Adobe Photoshop dasturida maxsus filtirlar va effektlar bilan ishlash.
A13	CorelDRAW dasturida matnlar bilan ishlash.
A14	CorelDRAW dasturida yordamida sodda geometrik shakllar chizish.
A15	CorelDRAW dasturida yordamida murakkab geometrik shakllar chizish.
A16	CorelDRAWda rang modellari (RGB, CMYK, Pantone) bilan ishlash.
A17	AutoCAD dasturining ishlash muhiti va interfeys elementlari bilan tanishish va o'rganish. Tutashmalar bo'yicha vazifalar bajarish.
A18	2D o'lchovli ob'ektlarning kompyuter tomonidan yaratilgan tasvirlarini o'rganish.
A19	3D modellash bilan ishlash.
A20	Simulyatsiyalar va animatsiyalar yaratish.

Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)

MT1	Chizmalarda geometrik shakllar yasash.	4
------------	--	---

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Muallif:	A.Y.Xasilbekov – SamDVMCHBU, “Mahsulotlarni ishlab chiqarish, saqlash va qayta ishlash texnologiyasi” kafedrası dotsenti, q.x.f.n.
E-mail:	Xasilbekov.a20@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, “Mahsulotlarni ishlab chiqarish, saqlash va qayta ishlash texnologiyasi” kafedrası
Taqrizchilar:	B.R.Tashtemirov – SAM ATI Agrotexnologiya kafedrası dotsenti v.b., t.f.f.d. (PhD) B.U.Nurmixamedov – Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti “Tuproqshunoslik va agrotexnologiyalar” kafedrası dotsenti, t.f.n

Mazkur Sillabus, “Mahsulotlarni ishlab chiqarish, saqlash va qayta ishlash texnologiyasi” kafedrasining 2025 yil 26.08 dagi 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan maqullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil 28.08 dagi 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov
B. Nuriddinov
Sh. Ishniyazova
A.Xasilbekov
A.Beknazarov

MT 2	To'g'ri burchakli proyeksiyalar yaratish.	4
MT 3	Standartlar va chizma shriftlari bilan ishlash.	4
MT 4	Nuqta va koordinatalar bo'yicha nuqtaning proyeksiyalarini chizish.	4
MT 5	To'g'ri chiziqli kesmasining haqiqiy uzunligi va proyeksiya tekisliklariga og'ish burchaklarini aniqlash usullarini o'rganish.	4
MT 6	Tekislik va tekislikda yotuvchi nuqta va to'g'ri chiziqlar bilan ishlash.	4
MT 7	Chizmachilikdagi detalning yaqqol tasviriga qarab uning uchta tasvirini chizish.	4
MT 8	Detalning ikki ko'rinishiga qarab uchinchi ko'rinishini chizish, qirgim va aksonometrik proyeksiyasini bajarish.	4
MT 9	Chizmachilikdagi murakkab detalning ikki ko'rinishi asosida uchinchi ko'rinishini chizish, qirgim va qiya kesimini bajarish.	4
MT 10	Mashinasozlik detalning fazoviy geometrik shakllarini o'rganish.	4
MT 11	Boltli va shpilkali birikmalarning chizmalarini chizish.	4
MT 12	Mashinasozlik detallarining eskiz chizmasini chizish va uning asosida detalning ish chizmasini bajarish.	4
MT 13	Yaqqol tasviri berilgan modelga tafsif yozish.	4
MT 14	Adobe Photoshop dasturida sodda proyektlar yaratish.	4
MT 15	CorelDRAW dasturida logotip yaratish.	4
MT 16	AutoCAD da 2D chizmalar chizish.	4
MT 17	AutoCAD da 3D chizmalar chizish.	4
MT 18	RGB va CMYK rang modellarini solishtirish.	4
MT 19	CorelDRAW dasturida shakllarni transformatsiya qilish	4
MT 20	Mahsulot uchun etiketka dizayni yaratish.	4
MT 21	Vektor grafikada infografika yaratish.	4
MT 22	Reklama banneri yaratish.	4
MT 23	Qadoqlash dizayni yaratish.	2
Jami		90

Asosiy adabiyotlar

1.	Rixsibayeva X., Xalimov M., Rixsiboyev U., Shokirova Ch. Muhandislik va kompyuter grafikasi. Darslik. “LESSON PRESS”. Toshkent, 2021. - 358 bet.
2.	D.U.Sabirova, A.T.Azimov, V.T.Mirzaraimova, V.N.Karimova. Chizma

	geometriya va muhandislik grafikasi. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2019. -176 bet.
3.	Шыныбеков Д.А., Ускенбаева Р.К. Сербин В.В., Дузбаев Н.Т., Молдагулова А.Н., Дуйсебекова К.С., Сатыбалдиева Р.Ж., Хасенова Г.И., Урмашев Б. Информационнокоммуникационные технологии. 1-е изд. Учебник. "Издание АО - Международный университет информационных технологий". Алматы, 2017. - 559 стр.
4.	M. Hamad. AutoCAD 2025 Beginning and Intermediate. ISBN: 9781501520488. 2024. -894 pages.
5.	Kristen S. Kurland. AutoCAD 2013 3D Tutorials. Textbook. "Mercury Learning and Information". Dulles, Virginia, AQSh, 2012. -263 pages.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 bet.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 bet
3.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 bet.
4.	Qishloq xo'jaligi texnikalari ishlab chiqarishni mahalliyashtirish darajasini oshirish bo'yicha ishlab chiqilgan investitsiya loyihalarini amalga oshirish yuzasidan chora-tadbirlari O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 31-iyuldagi PQ-4410-son qarori.
5.	D.U. Sabirova, A.T.Azimov, V.T.Mirzaraimova, V.N.Karimova. Chizma geometriya va muhandislik grafikasi. Toshkent – 2019. -170 bet.
6.	Qosimov J.A. "Muhandislik grafikasi" O'quv qo'llanma Toshkent, "Navro'z", 2020. -240 bet.
7.	Randy H. Shih, Luke Jumper. "AutoCAD 2023 Tutorial First Level: 2D Fundamentals". Textbook. USA. "SDC Publications", 2022.-244 pages.
Axborot manbaalari	
1.	www.lex.uz
2.	https://www.cl.cam.ac.uk/teaching/2324/Graphics/materials.html
3.	https://cos426.cs.princeton.edu/syllabus
4.	https://books.google.com
5.	https://www.sdcpublications.com/Textbooks/AutoCAD

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fanning mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fanning mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

d) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fanning mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmas;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblarni olmas;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik korilmagan bo'lsa;